

LAPLANA, JOSEP DE C.: *Santiago Rusiñol. El pintor, l'home*. - Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Biblioteca Abat Oliba, núm. 151. - Barcelona, 1995. - 589 pàgs. (20 x 15 cm.).

El director del Museu de Montserrat, i acadèmic corresponent d'aquesta Reial Acadèmia, Josep Laplana, ens presenta ara aquest ampli i exhaustiu treball sobre el pintor i escriptor Santiago Rusiñol (1861-1931). Interessat en un principi per l'obra parisenca de Rusiñol, ja que la majoria dels quadres que d'ell es conserven al seu museu pertanyen a aquesta època, acaba per enfrontar-se a la difícil missió de realitzar un estudi metòdic sobre tota la vida i obra de l'il·lustre artista català. Dificultat generada ja sigui per la intensitat amb que sempre visqué Rusiñol, amb continus viatges d'un lloc a un altre, així com pel fet de ser un treballador infatigable i molt prolífic, però alhora força descuidat i poc escrupulós, que no datava moltes de les seves pintures ni moltes de les seves cartes; a més, hem de tenir present la molt extensa bibliografia que d'ell en tenim, carregada d'històries i anècdotes diverses, moltes vegades incertes o no documentades, i que Laplana es veu obligat a confrontar.

Josep Laplana reconstrueix, a partir d'un minuciós treball d'estudi de nombroses fonts, la globalitat de la vida de Santiago Rusiñol. Basant-se principalment en la moltíssima correspondència que es conserva d'aquest amb els seus amics, gairebé tots ells membres importants de la intel·lectualitat catalana i espanyola, com Raimon Casellas, Narcís Oller, Joan Alcover o López Chavarri entre d'altres; també el buidatge metòdic de premsa, la crítica artística, o les biografies i estudis monogràfics, com les memòries de la seva filla Maria, l'obra de Josep Pla, la «Història Anecdòtica del Cau Ferrat» de Miquel Utrillo,... Tampoc hem d'oblidar els articles que Rusiñol publicà al llarg de la seva vida, primer com a corresponsal de «La Vanguardia» a París, i després amb el Glossari per a «L'Esquella de la Torratxa», que permeten conèixer la vida i el pensament del jove i del madur artista.

El llibre de Laplana s'estructura a partir del desenvolupament cronològic de la vida de Rusiñol; assistim doncs a la seva infantesa, als seus primers passos com a pintor sota la supervisió de Tomàs Moragas, a les primeres exposicions a la Sala Parés, a la seva immersió en el món cultural i artístic de la Barcelona vuitcentista, la seva importància en el naixement del moviment naturalista català, que promulgaven els escriptors Yxart, Oller i Sardà, i del que Rusiñol en serà, juntament amb el seu inseparable amic Ramon Casas, el màxim exponent en l'àmbit de la pintura.

El fil continu de la narració ens porta a les temporades parisenques de Rusiñol (1890-1892), als anys bohemis a Montmatre amb els Casas, Utrillo, Canudas, Clarasó, que en molts moments prenen un cert protagonisme en la narració, o al descobriment del simbolisme i la nova mística de moda a París, i que acabarà canalitzant la futura producció artística de Rusiñol.

L'autor mostra especial interès el sentiment religiós de Rusiñol (tema que ja havia tractat anteriorment en l'article dedicat a la correspondència entre Santiago

Rusiñol i el mossèn Gaietà Soler), molt allunyat de la fe catòlica, que si bé mai va arribar a criticar directament, tampoc hi va arribar a combregar; i el cert és que la seva fe religiosa és més aviat estètica, desconectada de la raó i relacionada amb el predomini de l'esperit, a l'emoció estètica lligada a la veneració de la natura i de l'art.

L'estudi de la vida d'un personatge com Santiago Rusiñol, de vida social tan intensa, d'una activitat gairebé extrema, que es va relacionar amb tants i tants personatges de l'èlit artística i cultural del moment, fa que el llibre de Laplana sigui un testimoni excel·lent de l'ambient cultural del seu temps, i que es converteixi, amb l'aparició d'aquests diversos personatges que per un motiu o altre entren en la vida de Rusiñol, com Erik Satie, Zuloaga, Pérez Galdós, Joan Maragall, Gaudí, Eugeni d'Ors, Albéniz, Azorín, Manuel de Falla, Unamuno, Cambó, Picasso o Gauguin entre molts d'altres, en un magnífic i ric retaule d'il·lustres personalitats.

A l'etapa que Laplana titula en el seu llibre com «La febre del Modernisme» (1892-1899), hi trobem diversos fets importants, com ara el trasllat de Barcelona a Sitges del Cau Ferrat, i els molts diversos actes i festes que allà es celebraren, o la inauguració a Barcelona de la cervesseria Els Quatre Gats, centres vitals del modernisme català.

Rusiñol accentua el seu neguit viatger, l'eix Sitges-París es veurà ampliat amb els primers viatges a Mallorca, València i Granada. Tampoc cal oblidar el que va significar per a Rusiñol i la seva futura creació artística el viatge a Itàlia, l'estiu de 1894, per l'impacte dels seus admirats primitius italians, o per l'emoció estètica que li van produir els jardins italians de Fiésole, i que molt possiblement li suggeriren la temàtica dels jardins, tema fonamental dins del seu modernisme.

No entra Laplana en l'àrdua missió de definir l'heterogeni contingut del moviment modernista català, sinó que es limita a mostrar la visió del propi Rusiñol, del modernisme rusiñolià, entès com un més, potser el més destacat de les múltiples visions de modernisme a Catalunya, i que es caracteritza per una extensió del seu naturalisme vuitcentista, però alhora espiritualitzat. De fet, tot i que el qualificatiu de Naturalista deixà d'agradar a Rusiñol, per haver quedat antiquat i superat, Laplana considera que sempre tingué present una cosmovisió naturalista; però Rusiñol aspira a fer art modern, i la modernitat passa pel simbolisme, d'aquí que aquest naturalisme que li és propi es vagi obrint a un cert aire simbolista, que s'accentuarà per l'admiració als primitius italians. Com ens diu Laplana, el modernisme no desbancà mai el seu fons naturalista, sinó que simplement el modificà.

Josep Laplana ofereix especial importància en el seu llibre al Rusiñol pintor dels «Jardins d'Espanya», tema que serà prioritari en l'obra pictòrica del nostre artista en els últims trenta anys de la seva vida, i amb el que arribà al punt culminant de la seva carrera, a l'assoliment més ple del seu llenguatge modernista i simbolista; és l'etapa més fecunda i estable, ja que ha trobat un tema per a ell inexhaurible, fidel del tot als seus ideals de bellesa. Els jardins responen al decadentisme propi de Rusiñol; els jardins abandonats al pas del temps, un món de

poesia condemnat a desaparèixer en funció del progrés, del sempre negatiu sentit de progrés tan característic de l'estètica de Rusiñol.

Aquesta etapa de maduresa del nostre Rusiñol ens la presenta el Pare Laplana com un seguit d'estrenes literaries i teatrals, així com d'una inacabable successió de viatges, d'anada i tornada, principalment a Mallorca, València, Aranjuez, Madrid, Girona, Granada..., amb els que el pintor podia cobrir les necessitats de les seves diverses exposicions, i especialment la cita anual amb la Sala Parés. Un ritme de treball que mantindrà Rusiñol fins al mateix dia de la seva mort.

Al final del llibre trobem un catàleg raonat de les pintures de Rusiñol, que recull totes aquelles que l'autor ha pogut localitzar o documentar, i que són el fruit d'un llarg treball de tres anys de recerca per acomplir l'encàrrec d'una editorial que va acabar per dissoldre's, fent que tot el treball, amb la documentació gràfica inclosa, no s'arribés a publicar.

ALBERT CORBETO I LÓPEZ

RIPOLL PERELLÓ, E.: *El Abate Henri Breuil (1877-1961)*. - Prefacio de H. Breuil. - Universidad Nacional de Educación a Distancia, Colec. «Aula Abierta», 79. - Madrid, 1994. - 375 págs., 18 figs. y XLVIII láms. (21 x 14'5 cm).

Habrà de saber el lector, antes de introducirse en este libro, que no es el primer y único acercamiento que el prof. E. Ripoll ha hecho a la trayectoria vital y científica del Abate H. Breuil. Ya lo hizo — con la misma claridad expositiva e interés para la investigación — hace treinta años cuando su ensayo «Vida y obra del Abate Breuil, padre de la Prehistoria» abría las páginas de la *Miscelánea en Homenaje al Abate Henri Breuil (1877-1961)*, que él mismo recopiló y editó en dos amplísimos volúmenes (Barcelona, 1964-1965). Antes trazó incluso las líneas maestras por las que había transcurrido la comunicación entre Breuil y el arte prehistórico hispano («A propósito de un aniversario. El Abate Breuil y el arte rupestre español», Altamira, 1953, 15 páginas), recensió alguno de sus libros («Lettre sur la Préhistoire Africaine», en *Zephyrus*, II, 1951, págs. 192-193; *Quatre cents siècles d'Art Pariétal. Les cavernes ornées de l'âge du Renne*, en *Pirineos*, VIII, 1952, págs. 608-609; y *Phillip Cave*, en *Ampúrias*, XXI, 1959, pág. 358), escribió su «Necrológia» (*Ampúrias*, XXIV, 1962, págs. 353-354) y envió, en 1966 y desde París, la crónica de la «Exposición dedicada al Abate Breuil en la Fundación Singer-Polignac» (*Ampúrias*, XXVIII, 1966, págs. 303-304). Junto a todo ello cabe mencionar, también, sus trabajos «Cartas al Abate Henri Breuil referentes al descubrimiento de Minateda (Albacete)», en *Homenaje a Samuel de los Santos Jener* (Instituto de Estudios Albacetenses, 1988, págs. 59-64), «Abate H. Breuil y Coronel W. Verner: textos sobre al